

Tadqiqot.uz

ЎЗБЕКИСТОНДА
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ТАДҚИҚОТЛАР
МАВЗУСИДАГИ
КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ

2020

- » Ҳуқуқий тадқиқотлар
- » Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар
- » Тарих саҳифаларидағи изланишлар
- » Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни
- » Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни
- » Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар
- » Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар
- » Маданият ва санъат соҳаларини ривожланиши
- » Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши
- » Техника ва технология соҳасидаги инновациялар
- » Физика-математика фанлари ютуқлари
- » Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар
- » Кимё фанлари ютуқлари
- » Биология ва экология соҳасидаги инновациялар
- » Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари
- » Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

conferences.uz

No 20
30 сентябрь

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 20-КҮП ТАРМОҚЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ
4-ҚИСМ**

**МАТЕРИАЛЫ РЕСПУБЛИКАНСКОЙ
20-МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОЙ ДИСТАНЦИОННОЙ
ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИИ НА ТЕМУ "НАУЧНО-
ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ"
ЧАСТЬ-4**

**MATERIALS OF THE REPUBLICAN
20-MULTIDISCIPLINARY ONLINE DISTANCE
CONFERENCE ON "SCIENTIFIC AND PRACTICAL
RESEARCH IN UZBEKISTAN"
PART-4**

ТОШКЕНТ-2020

УУК 001 (062)
КБК 72я43

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" [Тошкент; 2020]

"Ўзбекистонда илмий-амалий тадқиқотлар" мавзусидаги республика 20-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 30 сентябрь 2020 йил. - Тошкент: Tadqiqot, 2020. - 13 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн конференция 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича Ҳаракатлар стратегиясида кўзда тутилган вазифа - илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиши йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга баршиланган.

Ушбу Республика илмий конференцияси таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илфор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, очимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истиқболдаги режалари таҳлил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1.Хуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б.,ю.ф.н. Юсувалиева Раҳима (Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2.Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна(Фарғона давлат университети)

3.Тарих саҳифаларидағи изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4.Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманганд мухандислик-қурилиш институти)

5.Давлат бошқаруви

PhD Шакирова Шоҳида Юсуповна (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси хузуридаги "Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази)

6.Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна(Андижон давлат университети)

7.Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Хамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш худудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажида Дилдора Раҳматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Воҳидова Меҳри Ҳасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидағи инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна (Навоий вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброҳимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобоҳонов Олтибой Раҳмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Мусиқа ва ҳаёт

Доцент Чарисев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқаюм Раҳимбердиевич (Наманган мухандислик-курилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган мухандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.Ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқовиҷ, фарм.ф.н., доцент, Тошкент фармацевтика институти, Дори воситаларини стандартлантириш ва сифат менежменти кафедраси мудири

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Доцент Сувонов Боймурод Ўралович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўқтам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш мухандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толивович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг хаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Сахифаловчи: Шахрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

**СОЦИОЛОГИЯ ВА ПОЛИТОЛОГИЯНИНГ
ЖАМИЯТИМИЗДА ТУТГАН ЎРНИ**

1. Матчонова Барно Иркиновна, Сапаев Валишер Одилбек ўғли ЎЗБЕК КУРАШИННИГ ТАРИХИЙ ВА ЭТНОГРАФИК ХУСУСИЯТЛАРИНИ ҮРГАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ.	7
2. Абдуназаров Собир ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ТАШҚИ СИЁСАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ЁШЛАР САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ ВА МУАММОЛАРИ	9

СОЦИОЛОГИЯ ВА ПОЛИТОЛОГИЯНИНГ ЖАМИЯТИМИЗДА ТУТГАН ЎРНИ

ЎЗБЕК КУРАШИННИНГ ТАРИХИЙ ВА ЭТНОГРАФИК ХУСУСИЯТЛАРИНИ ЎРГАНИШНИНГ АҲАМИЯТИ.

Матчонова Барно Иркиновна
УрДУ ўқитувчиси
Санаев Валишер Одилбек ўғли
УрДУ ўқитувчиси

Аннотация: Ушбу мақолада кураш тарихига бағишенгандар археологик ва ёзма манбалар тилга олинган бўлиб, асосан унда ўзбек кураши тарихи тарихшунослиги масалалари ёритилган.

Калит сўзлар: кураш, Наврўз, деворий суратлар, С.П.Толстов, М.Қошғарий, Мақдисий, Фирдавсий «Шоҳнома», Тан сулоласи, Саъдий “Гулистон”, Алишер Навоийнинг “Садди Искандарий”.

Кураш - бу ўзбек халқининг анъанавий миллий урф-одатлари билан чамбарчас боғланган ўзида кўплаб миллий хусусиятларни жамлаган миллий беллашувлардан биридир. У Ўзбекистоннинг ҳамма жойларида кенг тарқалган ва моҳиятан ҳам тарихий, ҳам этник хусусиятларга эга. Ўзбек кураши жуда узоқ тарихга эга ва академик А.Асқаров қадимги Бақтрияда (Сурхондарё вилоятининг жанубий қисми, Афғонистоннинг шимолий қисмидаги) топилган археологик далилларга таяниб, унинг илдизи камида 3500 йиллик тарихга эга деган маълумотларни келтиради¹. Ибтидоий жамиятнинг илк даврида ёқ кураш расм бўлганлигини қатор тарихий манбалар ва археологик ёдгорликлар тасдиқлайди. Археолог С.П.Толстов Хоразмдаги Жонбосқалъада олиб борган археологик тадқиқотларида милоддан аввалги ИВ асрларда турли уруғ жамоалари ўртасида анъанавий кураш кенг тарқалганлиги аниқлаган². Кўйқирилган қальядан ҳам (мил. ав IV–III асрлар) олишаётган жангчи тасвирланган мусаллас ичиладиган идиш топилган. Олимнинг таъқидлашича, аждодларимиз ўтмишда турли тўй тантаналари, сайилларда, айниқса Наврўз кунларида ўзаро кураш мусобақалари кўплаб ўtkазилиб турилган. Машхур тилшунос Маҳмуд Қошғарий ҳам ўз асарларида машхур полvonлар курашидан лавҳалар келтирган. Араб географи ва саёхи Мақдисийнинг (Х аср) маълумотига кўра, Самарқанд, Марв, Балх каби йирик шаҳарларда Наврўз байрамида кураш мусобақалари уюштирилган. Қадимги Хитой манбаси «Тан – шу»да Фарғонада Наврўз байрамида кураш мусобақалари ўтказилганлиги қайд этилади. Шунингдек, қадимги Хитойнинг Хан сулоласи (милоддан аввалги III–милодий I асрлар) муаррихлари, юонон тарихчиси Помпей Трог (милодий II аср) кўхна Ўзбекистон ҳудудида яшаган қабилаларда моҳир курашувчи полvonлар етишиб чиққанлигини баён қиласидилар. Тарих манбаларда кураш ҳакида кўплаб маълумотлар мавжуд. Жумладан қадимги юонон файласуфи Геродот ва замонавий тиббиётнинг отаси бўлган Ибн Сино асарларида биз учун қимматли маълумтлар учрайди”³.

Буюк соҳибқирон Амир Темур аскарлари жисмонан бақувват бўлиши учун ҳар хил машқлардан фойдаланишган. Айниқса кураш усусларини тинмай ўрганишган. Аскарлар баъзан яккама – якка ҳолда ҳам жанг қилишган. Бу даврда кураш ниҳоятда оммавийлашиб, кураш, жанг, томоша кўринишида ва мусобақа тарзида қўлланилган.

Шеърият мулкининг султони Алишер Навоийнинг “Садди Искандарий” достонида ҳам полvonларнинг кураши ҳакида лавҳалар мавжуд.

¹ Asqarov A. O'zbek milliy kurashining arxeologik materiallari // Turon tarixi. - 2002. - № 2 - В. 15.

² Толстов С. П. Древний Хорезм М., 1948, С. 59 – 61.

³ <https://uzbek.org.uk/history-of-kurash/>

XIV – XV асрлардан бошлаб барча хукмдорлар миллий байрамларда кураш мусобақалари ўюнтиришган. Машхур саркарда, шоир ва давлат арбоби Захириддин Мухаммад Бобур «Бобурнома» асарида миллий курашни аскарлар ичида кенг ривожлантирганлиги ва жисмоний машқларга катта эътибор берганлиги түгрисида маълумотлар мавжуд. Бобурнинг тасдиқлашича, XV – XVI асрларда хозирги Ўзбекистон ҳудудларида курашчи полвонлар ва жангчилар асосан меҳнаткаш ҳалқ ичидан етишиб чиқкан. Кураш мусобақаларида голибларни ҳар хил совринлар билан мукофотлаш аста – секин одат тусига айланади бошлаган.

XIX асрнинг иккинчи ярмида Ўрта Осиёга сафар қилган можар саёхатчиси X. Вамбери оиласда фарзанд туғилганига 40 кун тўлганда, яъни чакалоқнинг чилласи чиққандан кейин байрам белгиланади. Байрам арафасида ҳар хил ўйинлар ташкил қилиниб, охирида эса полвонлар беллашадилар деб ёзади¹.

Курашнинг пайдо бўлиши ҳақида бошқа бир ёндашув этнограф олим К.Ш. Шониязовга тегишли. Унинг таъкидлашича, “кураш бевосита заруштийларнинг олов атрофида айланибамалга ошириладиган ўйини билан боғли бўлиб, у нафақат ўтрок аҳоли орасида, балки Ўрта асрларда ва кейинчалик Тошкент воҳасининг ярим кўчманчи чорвадор қабилалари орасида ҳам оммалашгани”².

Умуман олганда, ўзбек кураши оммавийлиги шундаки, кураш мусобақаси ўтказилган шарт-шароитларга қарамай, қўшни туман, вилоят ёки ҳаттоқи хонлик иштироқчилари курашчилар мусобақа ҳақида эшитган заҳоти келишган. Жангнинг ўзига хос этник жиҳатлари шундаки, у курашга курашчилар ташрифи учун маҳсус таклифнома ёки чақириувни талаб қилмаган. Бу хабарни эшитган полвонлар узоқ масофалардан келиб, жангда қатнашиди. Мусобақа тўшакда, сомонда, қумда ёки лойда, айлана томошабинлар билан ўралган ҳолда ўтказиган. Ўйин қоидаларига кўра, ҳакамлар томонидан бошланиш вақти эълон қилингандан кейин ёш болалар, кейин ўспириналар ва баъзи ҳолларда катта ёшдаги полвонлар ваъзни бўйича ўтказилган. Шундан кейингина саҳнага ҳақиқий полвонлар чиқишиган. Бу, авваламбор, тарбиявий, шунингдек томошабинлар ва иштироқчиларнинг кайфиятини кўтариш, спортнинг қувончи ва ҳаяжонини кўтариш, келажакда ёш болалар машхур бўлишига ишора қилган ва кекса полвонлар ўз маҳоратлари ва тажрибалари билан ўртоқлашишган. Илгари замонавий кураш курашчиларида ҳам маҳсус форма бўлган, улар кўйлаги, белбоғ ва бошларида оқ, қизил, сарик, кўк тасма (камар, тўплам) бўлган. Баъзи ҳолларда, иштироқчилар маҳсус рангга эга бўлмаган кийимлар кийишган. Аммо курашнинг ҳарбийлар орасидаги маҳсус қоидаларига кўра, ҳар бир аскарни ажратиб турадиган маҳсус белгига эга бўлиши лозим бўлган. Курашчилар қанотлари оқ сирпаниш ёки силлиқ шимгичга бириклирлган ранг чизигига кўра ажralиб турган. Курашчилар кийими аксариёт ҳолларда оқ, кўк ва сарик рангларда бўлиб, қадимги даврларда ранглар “дунё” ва “дин” тушунчаларига кўра танланган. Курашчиларнинг оқ ва кўк шимлари поклик ва жасорат рамзи бўлган,. Илгари ўзбек миллатидаги ранглар баъзи этник гурухларга хос белгилар ниҳони сифатида танлаб олинган. Хусусан, ўзбек ҳалқида қора “буюклиқ” рамзи сифатида қаралдан. Бу “қораманғит”, “қора кўюнли”, “қоратуркман”, “қораабдал” “қорабўри” ва “қоратўнли” съзларини тарихий этимологиясия қарасак намоён бўлади.

Этнографик материалларнинг тасдиқлашича, ўзбек ҳалқнинг турмуш ва ҳаётида кураш асосий ўйинларидан бирини эгаллаб турган. Дарҳақиқат, ҳалқимиз ўтмишдан курашга кишини жисмоний чиниқтиришнинг асосий воситаси деб қараган.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Алпамыш. Героический эпос узбекского народа. – Ташкент, 1998.
2. Керимов Ф.А. Теория и методика спортивного кураша. – Ташкент, 2001.
3. Настенные росписи. Камашинский район Кашкадарьинской области.
4. Национальная энциклопедия Узбекистана. – Ташкент, 2001.
5. Толстов С.П. Древний Хорезм. – М., 1948.
6. Вамбери X. История Бухары и Мавераннахра. – Ташкент, 1990.
7. Шониязов К. Қанғ давлати ва қанғлар. -Т., 1990 йил
8. Фирдавсий А. Шоҳнома. -Т.:Faфур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1975.

¹ Қаранг. X. Вамбери Бухоро ёхуд Мовароуннахр тарихи Т., 1990

² Shoniyazov K. Qang' davlati va qang'lар. -T., 1990 yil

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИННИГ ТАШҚИ СИЁСАТИНИ АМАЛГА ОШИРИШДА ЁШЛАР САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШ МАСАЛАЛАРИ ВА МУАММОЛАРИ

*Абдуназаров Собир,
Тадқиқотчи. Узбекистон
миллий университети
abdunazarov_89@mail.ru*

Аннотация: Ушбу мақолада муаллиф Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатини амалга оширишда ёшлар салоҳиятидан фойдаланиш, хорижий давлатлардаги ёшлар ташкилотлари билан ўзаро тизимли ҳамкорликни ривожлантириш масалалари ва муаммоларини ёритган.

Калит сўзлар: Ўзбекистон ёшлар иттифоқи, Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси, ташқи сиёсат, ёшлар салоҳиятидан фойдаланиш, ёшлар муаммолари, вакил, координатор, одам савдоси, меморандум, йўл харитаси.

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатини амалга оширишда ёшлар салоҳиятидан фойдаланиш муҳим аҳамият касб этади.

Биргина, Ўзбекистон ёшлар иттифоқи ташкил топган илк кунлардан бошлиб, мамлакатимизда ёшларга оид давлат сиёсатини такомиллаштиришда халқаро тажриба ва халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликдаги ишларга самарали ёндашиш мақсадида шу кунга қадар 13 та хорижий давлат ташкилотлари билан ўзаро тизимли ҳамкорликни ривожлантириш мақсадида ҳамкорлик битимлари имзоланган [1].

Жумладан,

Германиянинг Конрад Аденауэр фонди;

Хитой Халқ Республикасининг "Hi China" дунё ёшларини ривожлантириш форуми;

Россия ёшлар иттифоқи;

Санкт-Петербург Ёшлар сиёсати ва жамоат ташкилотлари билан ҳамкорлик қилиш қўмитаси;

Қирғизистон Республикаси Ёшлар, маданият ва спорт ишлари давлат агентлиги;

Волгоград ёшлар сиёсати ва туризми қўмитаси;

Қозоғистон Республикаси "НУР ОТАН" ёшлар партиясининг "ЖАС ОТАН" ёшлар қаноти;

Махтумқули номидаги Туркманистон ёшлар ташкилоти Марказий Кенгаши;

Тоҷикистон Республикаси ҳукумати қошидаги спорт ва ёшлар ишлари бўйича Қўмитаси;

Миср Араб Республикаси Ёшлар ва спорт вазирлиги;

Белоруссия Республика Ёшлар иттифоқи жамоат бирлашмаси, "Biritish education" халқаро таълим ташкилоти (Буюк Британия); Германия Халқаро ҳамкорлик бўйича жамғарма кассалари фонд билан ҳамкорлик алақалари йўлга қўйилди.

2020 йил 1 январь ҳолатига, Республикаизда 14 ёшдан 30 ёшгача бўлган 9 784 085 нафар ёшлар истиқомат қилмоқда [2].

Шундан, расмий равишда хорижга иш ёки ўқиши мақсадида кетган ёшлар сони эса 395 281 нафарни ташкил этади.

Андижон вилоятида 74 051 нафар, Самарқанд вилоятида 50 920 нафар, Хоразм вилоятида 45 677 нафар, Наманган вилоятида 44 721 нафар, Қашқадарё вилоятида 42 011 нафар ёшлар хорижий мамлакатларга турли мақсадларда чиқиб кетганлигини кузатишимииз мумкин.

Шунга қарамай, бугунги кунда 1 00119 нафар ёшлар хорижий мамлакатларда норасмий равишда чиқиб кетганлиги аниқланди [3].

Ёшларнинг мазкур қатлами билан доимий равишда уларнинг муаммоларини бартараф этиш бугунги кунда Ўзбекистоннинг ташқи сиёсатига муҳим масалалардан бўлиб қолмоқда.

Ушбу муаммоларни бартараф этишда дунёдаги ривожланган давлатлар билан халқаро алоқаларни ўрнатиш, ёшлар ўртасида дўстлик ва миллатларо тутувлик масалаларини

мустаҳкамлаш ҳамда ўзаро тажриба алмашишга алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда.

Шу мақсадда ўтган уч йил мобайнида Хитой, Россия, Қозогистон, Қирғизистон, Туркманистон, Тоҷикистон, Ҳиндистон, Германия, Озарбайжон, Туркия, АҚШ, Миср, Белорусия каби давлатлар билан ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилиб, 44маротаба хорижий сафарлар амалга оширилган ҳамда 700нафарга яқин Ўзбекистон ёшлари халқаро тажриба алмашиш ва малака ошириш имкониятига эга бўлган[1].

Шунингдек, ЮНИСЕФ, ЮНЕСКО, Жаҳон банки, ШХТ, МДХ, ТИКА, БМТТД, Конрад Аденауэр номидаги фонд ва бошқа шу каби халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилди ва улар ўртасида учрашув, давра сухбатлари ва конференциялар ташкил этиб келинмоқда.

Ўтган давр мобайнида тегишли вазирлик ва идоралар раҳбарларидан (жами 20 киши) иборат Ўзбекистон делегацияси, Москва, Санкт-Петербург, Новосибирск ва Астрахань шаҳарларида бўлиб, Россия Федерацияси худудига ўкиш ва ишлаш учун борган 12 минг нафар Ўзбекистон фуқаролари ваёшларимиз билан 50 дан ортиқ очиқ мулоқотлар ўтказилиб, мавжуд муаммо ва камчиликлар ўрганилди тегишли тартибда бартараф этилган[1].

Бундан ташқари, хорижда юрган ёшларимиз билан ишлашнинг ягона тизимини яратиш, уларнинг муаммоларини жойида бартараф этиш мақсадида 2017 йил 22 декабрда “Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси” нодавлат нотижорат ташкилоти Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 812-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилди[4].

Ассоциациясининг Хитой Xалқ Республикасида, Москва шаҳрида, Германия Федератив Республикасидаги Ўзбекистон элчихонасида ваколатхоналари очилди, шунингдек, АҚШда Америкадаги ўзбек ёшлари ассоциацияси рўйхатдан ўтказилди, Туркия, Япония, Миср, Жанубий Кореяда, Белорусияда таҳсил олаётган ёшлар орасидан Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциациясининг вакиллар ва координаторлари сайланди[5].

Бугунги кунда ассоциациянинг 9 та давлатда 9 нафар вакили, 36 нафар координатор ҳамда 300 дан ортиқ волонтёрлари фаолият юритиб келмоқда.

Маълумот учун: *Россия Федерацияси 2 нафар вакил ва 14 нафар координатор, Хитойда 1 нафар вакил ва 1 нафар координатор, Кореяда 1 нафар вакил ва 6 нафар координатор, Японияда 1 нафар вакил ва 1 нафар координатор, Мисрда 1 нафар, Белоруссияда 1 нафар вакил, Қозогистонда 1 нафар, Туркияда 1 нафар вакил ва 13 нафар координатор, Германияда 1 нафар вакил ва 1 нафар координатор фаолият олиб бормоқда.*

Ўтган давр мобайнида Ўзбекистон Республикасининг хорижий мамлакатларидағи элчихоналари ҳамда ассоциациянинг чет элдаги вакиллари томонидан жами 34 та тадбир, хорижда таълим олаётган ва меҳнат қилаётган ўзбекларга 9 та (*тан жароҳати олган, паспортини йўқотган, вафот этганларни Ватанга қайтарши*) каби амалий ёрдамлар кўрсатилган.

Шунингдек, хорижда таълим олаётган талабаларга 50 та ҳолат бўйича, хорижда меҳнат қилаётган ёшларга 43 та ҳолат бўйича ёрдам кўрсатилган[5].

Бундан ташқари хориждаги ёшлар билан ишлашда “Career Bridge” онлайн видеоконференцияси (100 дан ортиқ давлат идоралари, ташкилотлар, хусусий сектор вакиллари 250 та бўш иш ўринлари ташкил этилган) ва “Life abroad” (“Хориждаги ҳаёт”) номли лойиҳа ташкил этилган.

Амалга оширилган ишлар билан биргаликда Ўзбекистон Республикасининг ташки сиёсатида ёшлар салоҳиятидан фойдаланишда айрим муаммолар ҳали хануз сақланиб қолмоқда:

1. Ёшларни чет давлатларга таълим олиш, ишлаш ва тадбиркорлик фаолиятини юритиш мақсадида ноконуний чиқиши ҳолатлари кўплаб ижтимоий, иқтисодий, маънавий муаммоларга сабаб бўлмоқда;

2. Одам савдоси жиноятидан жабрланган тоифа вакиллари айниқса, ёшлар қатлами тобора кўпайиб бормоқда. Ёшлар хорижий давлатларга ишлаш мақсадида бориб, ўзи истамаган ҳолда алданиб, одам савдоси қурбонига айланмоқда;

3. Ўзбекистон ёшлар иттифоқи ҳамда хорижий давлатлар ёшлар ташкилотлари билан имзолангандар меморандумлар бўйича ўтган давр мобайнида самарадор лойиҳалар етарли даражада ташкил этилмаган;

4. Хорижий давлатлар ёшлар ташкилотлари билан имзолангандар аксарият меморандумларда келгусида амалга оширилиши лозим бўлган ишлар “Йўл харитаси” ишлаб чиқилмаган;

5. Халқаро грантлар билан ишлаш, ёшларни имтиёзли равишда чет мамлакатларга ўқиш ёки малака оширишга юборишининг аниқ механизмлари ишлаб чиқилмаган;

6. Ўзбекистон республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 5 августдаги "Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси фаолиятини қўллаб-куватлаш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги 649-сон Қарори[6] билан тасдиқланган "Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси фаолиятини қўллаб-куватлаш ва самарадорлигини ошириш бўйича амалга ошириладиган чора-тадбирларДастури" бўйича амалга оширилган ишлар мутлақо талаб даражасида эмас;

7. Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатида ёшлар салоҳиятидан фойдаланишда энг аввало хорижда меҳнат қилаётган ва таълим олаётган ёшларнинг ўрни алоҳида аҳамият касб этади. Ўзбекистондан хорижга чиқиб кетган ёшларнинг аниқ сони бугунги кунда ҳеч бир ташкилот юритмайди;

8. Ўзбекистон ёшлар иттифоқи томонидан 2018 йилда йўлга қўйилган хорижга ишлаш учун чиқиб кетишида бўлган ёшлар учун "Рус тили", "Инглиз тили" ва "Хорижий давлатларнинг меҳнат қонунчилиги" бўйича тўгараклар худудларда номига ташкил этилиб, лойиха бугунги кунга келиб ўз самарасини бермаяпти.

Ушбу муаммоларни бартараф қилиш, Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсатида ёшлар салоҳиятидан фойдаланишни самарали ташкил қилиш мақсадида қуйидагилар таклиф қилинади:

1. Аксарият ёшларнинг хорижий давлатларга ноқонуний ишлаш учун кетиши, салбий ғоялар таъсирига тушаётганлиги, турли хил хавфли касалликларга чалиниши ва ёш оиласлар барбод бўлаётганлиги бу соҳада ижтимоий дастурларни ишлаб чиқишина тақазо этади. Маҳаллаларда хорижий давлатларга кетиши истагини билдирган ёшлар рўйхатини шакллантириш ва маҳаллий бандлик бўлимлари билан ҳамкорликда уларга муносиб иш ўринларини тавсия этиб бориш тизимини ишлаб чиқиш ва йўлга қўйиш;

2. Одам савдоси жиноятидан жабрланган тоифа вакилларини қатламини кескин камайтириш мақсадида одам савдосидан жабрланган, депортация бўлган, хориждан Ватанга қайтиш гувоҳномаси билан қайтиб келган, меҳнат ва шахвоний эксплуатация қилинган 30 ёшгача бўлган ёшлар иштирокида ҳар чоракда 1 маротаба Одам савдосига қарши курашиш бўйича республика идоралараро комиссиясининг сайёр қабулларини ўтказиб бориш.

Сайёр қабулларда ёшларга одам савдоси оқибатлари тўғрисида тушунчалар бериб бориш. Одам савдосидан жабрланган ёшларни муносиб иш билан таъминлаш чораларини кўриш;

3. Ўзбекистон ёшлар иттифоқи ҳамда хорижий давлатлар ёшлар ташкилотлари билан имзоланган меморандумлар реестири шакллантириш. Меморандумлар асосида ҳар бир халқаро ташкилотлар билан алоҳида "Йўл харитаси" ишлаб чиқиш ва самарали лойиҳалар ташкил этиш;

4. Халқаро грантлар билан ишлаш, ёшларни имтиёзли равишда чет мамлакатларга ўқиш ёки малака оширишга юбориши механизмини ишлаб чиқиш, бунда ёшларнинг нуфузли хорижий ўқув юртларида қисқа муддатли ўқув курсларини назарда тутиш;

5. Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси фаолиятини қўллаб-куватлаш ва самарадорлигини ошириш мақсадида ташкилот фаолиятини қайта қўриб чиқиши назарда тутиш ва зарур ҳолда малакали мутахассисларни бириктирган ҳолда ташкилот фаолиятини жонлантириш;

6. Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги, Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси, Ташқи меҳнат миграцияси масалалари агентликлари ўртасида ўзаро ҳамкорлик меморандумини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш. Хорижда ўқиш ёки ишлаш мақсадида бўлиб турган ёшлар билан ишлашнинг янги тизимини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

7. Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси логистика масалаларида юзага келаётган муаммоларини бартараф этиш мақсадида Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси, "Ўзбекистон ҳаво йўллари" Миллий авиакомпанияси ва "Ўзбекистон темир йўллари" акциядорлик жамияти билан ўзаро ҳамкорлик меморандумини имзолаш.

Меморандумда шу ва шу каби масалаларда ташкилотга имтиёзлар берилишини назарда тутиш;

8. Статистика қўмитаси, Ташқи ишлар вазирлиги, Ўзбекистон ёшлари умумжаҳон ассоциацияси, Ташқи меҳнат миграцияси масалалари агентликлари Ўзбекистондан хо-

рижга чиқиб кетган ёшларнинг сони юритувчи алоҳида маълумотлар базасини ишга тушириш;

9. Ўзбекистон ёшлар иттифоқи томонидан йўлга қўйилган хорижга ишлаш учун чиқиб кетиши истагида бўлган ёшлар учун “Рус тили”, “Инглиз тили” ва “Хорижий давлатларнинг меҳнат қонунчилиги” бўйича тўгараклар фаолиятини танқидий кўриб чиқиши, зарур ҳолда уларни бирлаштириб ягона тизим сифатида қайта ташкил килиш чораларини кўриш.

Фойдаланилган адабиётган рўйхати:

1. <http://uza.uz/oz/society/yeshlar-mamlakatning-musta-kam-tayanchidir-29-06-2020>.
2. <https://stat.uz/uz/180-ofytsyalnaia-statistyka-uz/6548-demografiya>.
3. <http://yomi.uz/wp-content/uploads/2019/12/Konf-2019.pdf>.
4. <https://www.minjust.uz/uz/interactive/reestr-nocommerce/>.
5. <http://wayu.uz/know>.
6. <https://lex.uz/docs/4462724>.

**"ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ТАДҚИҚОТЛАР"
МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА 20-КЎП ТАРМОКЛИ
ИЛМИЙ МАСОФАВИЙ ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЯ
МАТЕРИАЛЛАРИ**

(4-қисм)

Масъул мухаррир: Файзиев Шоҳруд Фармонович
Мусаҳҳих: Файзиев Фарруҳ Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 30.09.2020

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000